

Kui METSAD kõneleksid: PAASVERE metskond 1921-2008

Paasvere metskond 1927. aastal.

3 x erakogu

Tänavu on põhjust meenutada nüüdseks ajalukku kadunud Paasvere metskonda, mis sel aastal tähistab oma 90 aasta juubelit. Inimelus tähendab see suursaavutust, metsapõlve puhul on üheksakümmend aastat keskmine raiering. Siinkohal on toodud põgus tagasivaade möödaläinud aegadele, seda enam, et toonaste metsameeste töö vilju me tänasel päeval just tarbimegi.

Jaan Sooväli

toimetus@virumaateataja.ee

Novembris 1919 jõustus EV maaseadus, mille põhjal arvati mõisate maad koos metsadega riigi omandisse. Tegelik metsade ülevõtmine leidis aset 1920. aasta märtsist juunikuuni.

Nii moodustati 1920. aastal Roela, Tudu, Kūti, Muuga ja Paasvere eramõisa metsade baasil Roela metskond, millest 1921. aastal eraldus Paasvere metskond. Metsaülema kohusetäitjaks määrati Mihkel Murd.

Metskonna põhiosa koosnes peamiselt endiste Paasvere ja Muuga mõisa metsadest, hõlmates ka Venevere metsandiku.

Metskonna kantselei seati sisse Paasvere mõisapargi servas asuvas endises valitsejamajas. Esimene kinnitatud metsaülem oli 1921. aastal Leonhard Obet (1892-1978), kes vastavalt ametnike rotatsioonile asus juba 1923. aastal tööle Sagadi metskonda.

Laias laastus võib Paasvere metskonna ajaloo jagada nelja perioodi: aastad 1921-1944, 1947-1992, 1992-1997, 1997-2008.

1921-1944 kujunes välja tugev esimese vabariigi aegne majandusmetskond. Korrastati teedevõrk, alustati metsakuivenduse ja teedevõrgu rajamisega. Au sees olid metsakultiveerimine ja metsahoolitus. Metsavahtid elasid keset oma valdusi vahtkondade kordonites, nende käsituses oli piisav ametimaa. Liikumis- ja töövahendiks oli enamasti hobune.

Metskond oli kohalikule rahvale arvestatav töö- ja teenistuse andja.

Arenes seltsielu, ümberkaudsete jahimeestega peeti näidisahte. Väga kõrgel järjel oli töökultuur ja au sees kutseeetika. Nii näiteks kooriti suveks väljavedamata okaspuumaterjalid ja ka kännud raielankidel, et pidurdada kahjurputukate levikut.

Pearaie oli riikliku aktsiaseltsi Eesti Metsatööstus õlul, kelle alluvuses töötasid metskonnas praakerid.

Metskonna pindala oli kogu perioodi vältel u 20 000 ha.

Neljakümnendatel aastatel pakkusid Paasvere suured metsamassiivid varju ja pelgupaika nii mõnelegi võimudega pahuksis olnud inimesele. Sõja lõppedes aitas töö metskonnas paljudel poollegaalselt elanud kodanikel ühiskonda sulanduda.

Pärast sõda (1947) loodi Eestis

NSVLi malli järgi metsamaade haldamiseks ja majandamiseks metsamajandid.

Paasvere metskond allutati Tudu metsamajandile, mille keskus asus Sonda alevikus, u 60 km kaugusel. Eraldus omaette moodustatud Venevere metskond ja üldpindala vähenes 8500 hektarini.

Kadus juriidiline iseseisvus, metskond muutus osakeseks käsumajanduse süsteemis. Olles keskuse mõttes ääremaa, olid investeeringud visad siia jõudma.

Siiski arenes elu edasi ja viiekümnendate aastate lõpupoole ilmusid metsa mootorsaad ja väljaveol asusid hobuste kõrvale traktorid. Algamas oli metsatööde mehhaniseerimine. Vahtkonna kordonid said telefoniühenduse, majadesse seati sisse elektrivalgustus.

Ministeeriumi töö tulemusel laekus metsamajandusse hulga Moskva raha, mis suunati suurelt jaolt metsakuivenduse ja teedevõrgu korrastamiseks. Rõdamisi projekteeriti ja ka viidi ellu maaparandusobjekte, mis hõlmasid tuhandeid hektareid metsamaad ka Paasvere metskonnas.

Seitsmekümnendatel aastatel, kui kolhoosid ja sovhoosid hakkasid jalgu alla saama, muutus metskonnas teravaks kaadriüksimus, kuna põllumajandite palga- ja olmetingimused meelitasid metsast ära noori töökäsi.

Kaheksakümnendatel aastatel olmetingimused paranesid - ehitati mõni uus kordon, renoveeriti töökoda ja remonditi elamu. Lahkunud ametnike asemele asusid noored.

Metsad olid sel ajal üldiselt korras. Rajati hoogsalt uut metsapõlve, hooldati keskealisi puistuid. Lõppraideid korraldasid riiklikud metsakombinaadid, ning kuna materjalil puudus õiglane hind, jäeti vähemväärtuslikud metsaosad õigel ajal raiumata. Männi-vaigu varumiseks määrati männipuistud enne lageriati vaigutamisele.

Taasiseseisvunud Eestis kaotati 1992. aastal metsamajandid ja metskond sai taas juriidilise isiku staatuse, kuid tegelikult alluti siiski Riigimetsamaade Tudu-, hiljem Rakvere (1993) talitusele. Metskonna kui ettevõtte arengu seisukohalt oli ajavahemik 1992-1997 kõige viljakam. Kohapealne otsustusõigus soodustas algatusvõimet ja ettevõtlikkust.

Paasvere metskond 1985. aastal.

Paasvere metskonna pere aastal 1997, enne metsavahtide koondamist.

1990ndate aastate alguse maareformiga lammutatud põllumajandusettevõtetest ilmus turule palju vaba tööjõudu. Neil aastail oli töö riigimetsas paljudele maainimestele ainuke teenistus. Ka metsa- ja hinnapoliitika stimuleeris inimesi kasvavat metsa ostma, üles töötama ja realiseerima. Lageraaid läksid müüki metsaoksjonite kaudu, kuid sageli esines ebaausaid ärimehi. Raiemahud mõnevõrra vähenesid, sest 1991. aasta seadustega peatati raied ebaseaduslikult võrandatud maadel.

1996.-1997. aastal toimusid aga reformid, mis jõudsid peagi ka metskondadesse. Majandustegevus allutati taas suure osas vastloodud piirkondlikule Kirde regioonile. Metskonnale omatulu praktiliselt ei jäetud, kogu tegevus toimus vastavalt antud eelarvele.

Aasta 1997 tõi kaasa üle Eesti metskondade liitmise. Siinkandis kadusid Venevere, Roela, Oonurme ja Viru-Tammiku metskond. Paasvere jäi sellega liideti suur osa eeltoodud metskondade metsandikke.

Metskonna üldpindala kasvas sellel 16 000 hektarini. Ajalukku kadus sajanditevanune metsavahi amet.

1999. aastal jõustus uus metsaseadus ja sellest lähtuvalt kutsuti ellu keskkonnaministeeriumi valitsusalas tegutsev tulundusamet Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK).

Seda ajajärku iseloomustas metskonna õiguste järsk vähenemine. Metsaülema tähtsamad õigused delegeeriti RMK peadirektori käskkirja alusel volituse kujul.

Aastal 1992 alustas taasiseseisvunud Eestis 186 juriidiliselt iseseisvat metskonda, 1997. aastal oli alles 110 metskonda, 2003. aastal 66 metskonda, 2008. aastal jäi mõne erandiga igasse maakonda vaid üks metskond.

Metskondade kui kohalike riigimetsa hooldajate, majandajate ja valvajate osatähtsuse järkjärguline vähenemine viis selleni, et juulis 2008 keeras Paasvere viimane metsaülem Erki Etverk kinni ka 87 aastat kohalike rahvale töö- ja kokkusaamise kohaks olnud vana valitsejamaja ukse luku.